

Ämnesprov, läsår 2014/2015

Samhällskunskap

Delprov A

Årskurs

9

Elevens namn och klass/grupp

Till dig som ska göra provet!

- Tänk på att alla uppgifter ger dig möjlighet att visa belägg för nivå E. Försök därför att skriva det du kan även om uppgiften känns svår.
- Många uppgifter ger dig möjlighet att också visa belägg för nivå C och A. De små rutorna vid varje uppgift visar vilken nivå uppgifterna går till.

Uppgiften ger dig möjlighet att visa belägg för nivå E.

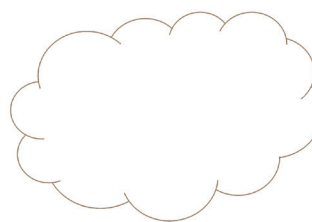

Uppgiften ger dig möjlighet att visa belägg för nivå E och C.

Uppgiften ger dig möjlighet att visa belägg för nivå E, C och A.

- Vid en del uppgifter finns det siffror på raderna. De är till för att visa hur många förklaringar/orsaker/konsekvenser som vi vill att du som mest anger.
- Tänk på att vid de uppgifter där du ska skriva en bokstav, siffra eller ett kryss bara skriva ett tecken vid varje ruta eller rad.
- Längst bak i häftet finns sidor att skriva på om du inte får plats.
- I tankebubblan finns tips om hur du kan göra och vad som är bra att tänka på när du arbetar med uppgifterna.

A1 Att bryta mot de mänskliga rättigheterna

Vilka av följande påståenden **bryter mot FN:s mänskliga rättigheter**?
Sätt kryss för de **3** påståenden som **bryter** mot de mänskliga rättigheterna.
Om du sätter ut fler än 3 kryss räknas uppgiften som ogiltig.

- Du har rätt till frihet och att skapa din framtid.
- Du har rätt att få äga saker.
- Du har rätt att tillhöra en nationalitet.
- Ditt land har rätt att döma dig till dödsstraff om du har begått ett grovt brott.
- Du får tillhöra och utöva den religion du vill.
- Dina föräldrar har rätt att avgöra vem du ska gifta dig med.
- Du har rätt att delta i ett lands beslut direkt eller genom val.
- Du erbjuds inte möjlighet att gå i grundskola.
- Om du anklagas för ett brott ska du anses oskyldig tills skulden bevisats i en rättegång.

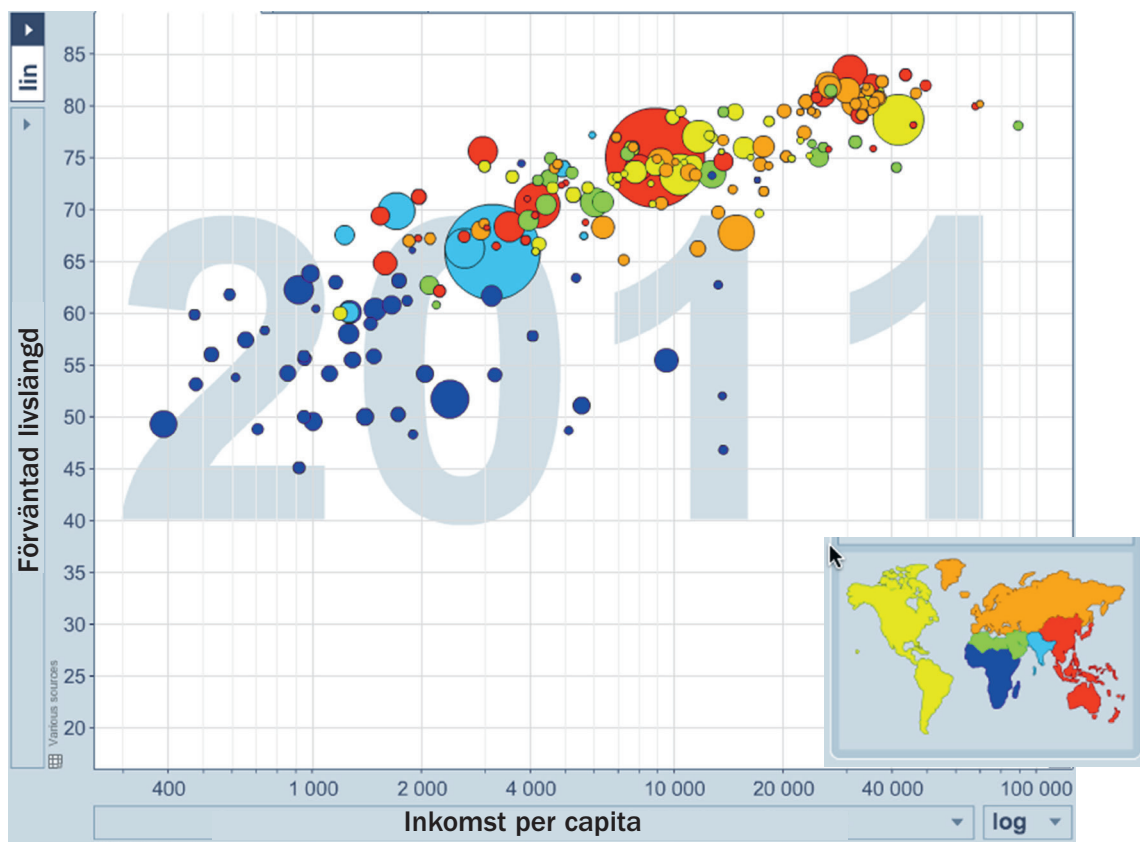
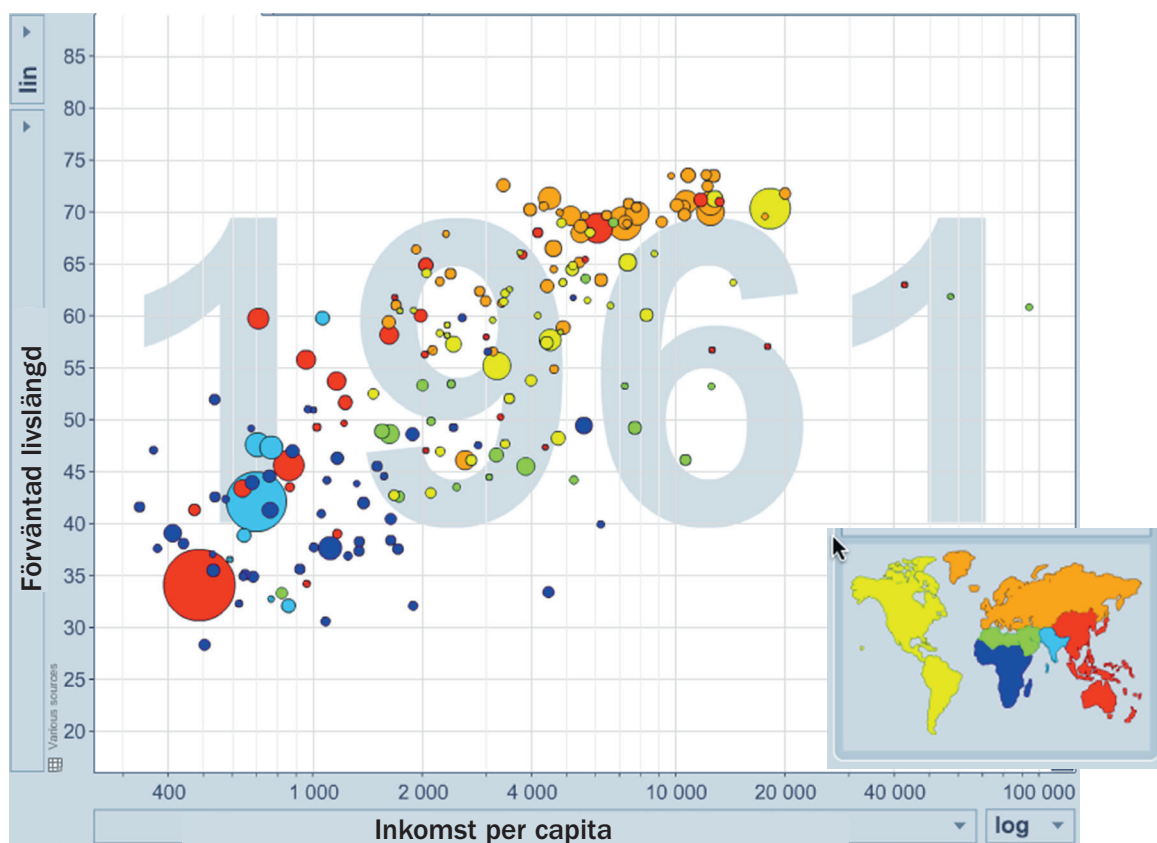
Runt omkring i världen pågår just nu flera olika väpnade konflikter. I krig kränks de mänskliga rättigheterna på många olika sätt.

Skriv ner två åtgärder som FN kan besluta om för att förhindra att de mänskliga rättigheterna kränks.

1. _____
_____
_____

2. _____
_____
_____

A3 "Det har blivit bättre i världen"

Fritt material från www.gapminder.org

Uppgiften fortsätter på nästa sida!

Bilderna på sidan 6 visar statistik från Gapminder, skapad bl. a. av Hans Rosling, professor i internationell hälsa vid Karolinska institutet i Stockholm.

Diagrammen från Gapminder visar läget i världen med 50 års mellanrum, 1961 och 2011. Färgerna anger världsdel och storleken folk-mängd i ett land. Ju längre uppåt i diagrammet ett land befinner sig desto högre förvån-

tad livslängd har befolkningen. Ju längre åt höger desto högre inkomst har landets befolkning.

Läget i världen är bättre än vad många tror trots svält, fattigdom och andra svårigheter. Som du kan se av statistiken har de senaste 50 åren inneburit stora förbättringar i hela världen, men framför allt för länder i Asien och Sydamerika.

Resonera om vilka orsaker det kan finnas till att läget i världen har blivit så mycket bättre.

Om du vill kan du använda dig av följande eller andra begrepp:

utbildning

ekonomi

demokrati

sjukvård

Försök att:
- ge och förklara
4 orsaker
- förtydliga med
exempel eller fakta

Det finns fler rader på nästa sida!

På vilka sätt kan utbildning vara en väg ut ur fattigdom för flickor?

Försök att utförligt beskriva 2 sätt till varför utbildning kan vara en väg ut ur fattigdom.

Beskriv vad som kan hindra flickor i vissa länder från att få gå i skolan.

Försök att förtydliga ditt svar med exempel och fakta.

Bilden visar Malala Yousafzai, mottagare av Nobels fredspris 2014. Hon kämpar för flickors rätt till utbildning.

1. _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

2. _____

_____

_____

_____

_____

_____

3. _____

_____

_____

_____

_____

_____

Bildkälla: Wikimedia Commons © Southbank Centre

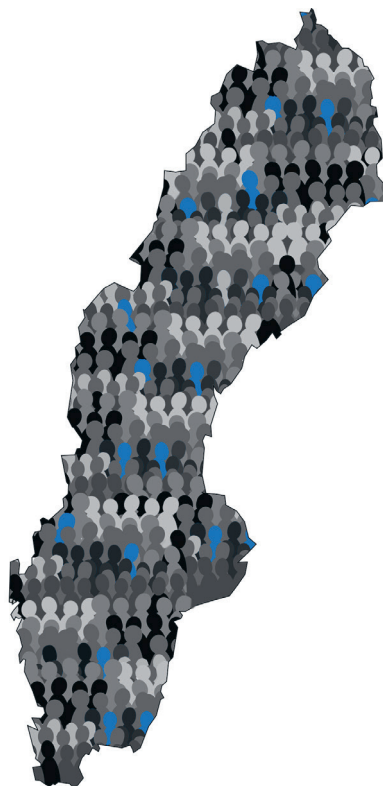

Vilka är Sveriges 5 nationella minoriteter?

Sätt kryss vid de rätta alternativen.

Om du sätter ut fler än 5 kryss så räknas uppgiften som ogiltig.

- judar
- kurder
- romer
- katoliker
- samer
- tornedalingar
- sverigefinnar
- somalier
- muslimer
- papperslösa flyktingar
- palestinier

Bildkälla: Wikimedia Commons License, Public Domain

”Jag delar inte dina åsikter men jag är beredd att dö för din rätt att framföra dem.”

Citatet ovan har tillskrivits den franske upplysningsfilosofen Voltaire (1694-1778). Det beskriver på ett bra sätt hans inställning till sina motståndare.

Resonera om på vilka sätt påståendet är viktigt i en demokrati.

Försök att:

- beskriva 2 olika förklaringar
- förtydliga med exempel eller fakta
- ha med jämförelser eller perspektivbyten

I rutan kan du läsa exempel på institutioner, myndigheter och andra som har en viktig roll i demokratin. Vilka är deras uppgifter?

Para ihop rätt aktör med rätt uppgift. Skriv rätt bokstav i rätt ruta. Du får bara använda en bokstav en gång. Om du använder en bokstav flera gånger bedöms uppgiften som ogiltig. Det finns ett alternativ för mycket.

A. Massmedierna

B. Riksdagen

C. Regeringen

D. Kommunerna

E. Landstingen och regionerna

F. Ministerrådet

G. Domstolarna

Bestämmer om exempelvis en ny skola eller simhall ska byggas.

Styr riket.

Har som främsta uppgift att ta hand om sjukvården.

Löser konflikter mellan medborgare.

Beslutar om statens budget.

Representanter från EU-ländernas regeringar träffas här.

Påverkar opinionen genom nyhetsförmedling och information.

Betalar ut pengar till föräldralediga och sjukskrivna.

Fritidsgården läggs ner?

Idag ska kommunfullmäktige diskutera förslaget om att fritidsgården i kommunen ska läggas ned. Pengarna räcker inte och trots att det alltid är mycket ungdomar på fritidsgården kan den komma att stängas som en del av kommunens besparingar.

Foto: Amanda Hellqvist

Försök att:
 - ange 2 förslag för att påverka
 - förtydliga med exempel
 - jämföra de olika förslagen eller byta perspektiv

Resonera om vad ungdomarna som brukar besöka fritidsgården skulle kunna göra för att påverka kommunfullmäktige att inte lägga ner fritidsgården.

Det finns fler rader på nästa sida!

A11 Bra att lägga ner fritidsgården?

Utgå från situationen i föregående uppgift.

Resonera om varför det kan vara ett klokt beslut av kommunen att lägga ner fritidsgården.

Försök att förtydliga ditt svar med exempel eller fakta

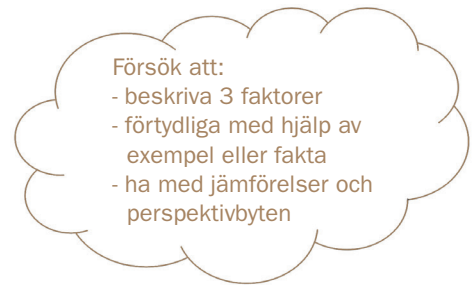

Eleverna i en klass går på samma skola och är lika gamla, ändå är de väldigt olika och planerar olika inför framtiden.

Resonera om vad som kan påverka de framtidsval en person gör.

Om du vill kan du använda dig av följande eller andra begrepp:

påverkan   familj   kamrater   ekonomi   utbildning   kön   möjlighet att påverka

---

Joel är 21 år gammal och har sedan han tog studenten varit arbetslös.
Vilka av följande påståenden om Joel kan stämma med tanke på att han är och har varit arbetslös under en längre tid?

Sätt ett kryss vid de 4 påståenden som är mest rimliga.
Om du sätter ut fler än 4 kryss räknas uppgiften som ogiltig.

- Joel har inte kunnat flytta hemifrån. Detta beror på att han har haft svårt att skaffa bostad eftersom att han saknar en fast inkomst.
- Eftersom arbetsgivare har skyldighet att anställa arbetslösa kommer Joel snart att få en anställning.
- Eftersom Joel är ung så är det många arbetsgivare som är intresserade av att anställa honom.
- Eftersom Joel blev arbetslös direkt efter gymnasiet så har han hela tiden haft tillgång till en mindre inkomst från A-kassan.
- Eftersom Joel saknar arbetslivserfarenhet kommer han ha svårare att få en anställning.
- Studier visar att personer likt Joel som varit arbetslösa länge har bättre hälsa eftersom de har tid att träna under dagarna.
- Eftersom Joel har varit arbetslös under en längre tid så kommer hans pension påverkas och bli lägre när han blir gammal.
- Politiska beslut kan inte påverka Joels möjligheter att få en anställning.
- Ett sätt att komma ur arbetslösheten för Joel är att utbilda sig.

Vilka av följande påståenden stämmer överens med Sveriges styrelseskick?

Sätt ett kryss vid de 4 påståenden som stämmer. Det finns 4 alternativ som stämmer. Sätter du ut mer än 4 kryss så räknas uppgiften som ogiltig.

- Riksdagen har rätt att avsätta regeringen.
- Sveriges statschef är just nu kung Carl XVI Gustav.
- Sveriges regering beslutar i de viktigaste frågorna.
- Makten i Sverige utgår från folket genom allmänna val vart fjärde år.
- Statsministern kan självständigt stoppa ett beslut i riksdagen genom att säga nej. Detta kallas att utöva veto.
- Statschefen i Sverige har stor formell politisk makt.
- Vart fjärde år väljs Sveriges statsminister direkt av folket.
- En av riksdagens viktigaste uppgifter är att stifta lagar.
- Riksdagens ordförande (talmannen) är den enda som kan avsätta vår statsminister.

Extra rader att skriva på. Glöm inte ange vilken uppgift det gäller!

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK